

Ügyszám: 14000/289-5/2010/ ált.

J E L E N T É S

A családon belüli erőszak kezelésével
és a kiskorúak védelmével kapcsolatos
rendőri feladatok végrehajtásáról a 2009. évben

A családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására kiadott 32/2007. (OT.26.) ORFK utasítás 33. pontja alapján az alábbi értékelő jelentést adom a 2009-es évre Somogy megye vonatkozásában.

Bevezetés

Az elmúlt években a társadalmi érdeklődés homlokterébe kerültek azok a bűncselekmények, amelyek a magánszférában valósulnak meg.

Az együttélési kényszerben lévő személyek szoros fizikai, érzelmi, anyagi, jogi kapcsolatban állnak, amelyben súlyos problémák adódhatnak. Az intézményes beavatkozás korlátozott lehetőségei, a bántalmazást elszenvedők fokozott kiszolgáltatott helyzete megnehezíti az ilyen cselekményekkel szembeni fellépést. Ezen beavatkozások elsődlegesen a rendőrségre hárulnak. Annak érdekében, hogy a családon belüli erőszakkal kapcsolatos rendőri tevékenység ún. proaktív szemlélettel, áldozatközpontúan és a társadalmi elvárásoknak megfelelő módon egységesen kerüljön ellátásra, norma kiadásáról határoztak. 2003. március 27-én lépett hatályba a 13/2003.(III.27.) ORFK Intézkedés. Ez az intézkedés alapjaiban változtatta meg a családon belüli erőszakkal kapcsolatos rendőri hozzáállást és feladatrendszerét.

Az azóta eltelt időszak elemzései, a tapasztalatok, a távoltartás hatályba lépése szükségessé tették a norma aktualizálását. Az előkészületekbe bevonták a legfontosabb civil szervezeteket (NANE, PATENT), és kiadásra került "A családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására" 32/2007. (OT.26.) ORFK utasítás.

Helyzetbemutató

Somogy megyében az értékelt időszakban a NETZSARU adatbázisa szerint összesen 444 családon belüli erőszakkal kapcsolatos bűncselekmény történt.

Az adatokat figyelembe véve továbbra is jellemző, hogy az elkövetők zöme férfi, az áldozati oldalt tekintve a sértettek többsége nő, mely minden korosztálynál megfigyelhető.

Bűnügyi tapasztalatok

A családon belüli erőszak fogalmkörébe tartozó bűncselekmények bejelentését követően, a szükséges halaszthatatlan nyomozati cselekmények azonnal végrehajtásra kerülnek. Alapos gyanú esetén, a nyomozás haladéktalanul elrendelésre kerül. A helyszíni szemle videofelvétellel történő rögzítése főleg ismeretlen elkövető által megvalósított súlyosabb bűncselekmények (emberölés) elkövetésekor jellemző. A lelkiileg traumatizált áldozatok, illetve a gyermekek kihallgatására, 1-1 kapitányságon próbáltak erre alkalmas helyet biztosítani.

A testi sértés bűncselekmények elkövetésekor az esetek túlnyomó részében a kiváltó ok az alkohol túlzott mértékű fogyasztása miatt kialakuló családi veszekedés.

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmények elkövetésére jellemző, hogy zömmel a szerényebb viszonyok közt élő, aluliskolázott családokon belül történik. Itt a szülők (az egyik, vagy mindkettő alkoholos befolyásoltsága) lakásban lezajló rendszeres veszekedéseinek során megvalósuló egymás bántalmazása - amely mind a másik szülőre, mind a gyermekekre irányul merítik ki a tényállás elemeit. Kisebb részt tesz ki az ilyen bűncselekményeken belül a szülőkre vonatkozó kötelezettség elmulasztása, illetve a bűncselekményre felbujtás.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények vizsgálata esetében megállapítható, hogy az elkövető és a sértett rendszerint egy háztartásban él. Gyakori az alkoholos életmódú nevelőapák által elkövetett szexuális zaklatás a kiskorú, főleg leány irányába.

Garázdaság esetén, sok esetben ittas állapotban lévők családi veszekedése volt az elsődleges kiváltó ok, amely számos esetben közterületen zajlott bántalmazással párosulva.

A kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekményeknél magas a látencia, ami alapjaiban nehezíti a rendőrség felderítő munkáját.

Az esetek többségében a családon belül történt bűncselekmények - kiemelten a kiskorú veszélyeztetése, nemi erkölcs elleni bűncselekmények - vizsgálatát olyan rendőrnő hajtja végre, aki megfelelő empátiával rendelkezik. A kihallgatásokat a nyomozati szakban, valamint a vádelőkészítői szakban elméleti és gyakorlati ismeretekkel, tapasztalatokkal rendelkező személy végzi. A nyomozati cselekmények során a sértettekkel kíméletes módon, jogaiknak, érdekeiknek figyelembevételével járnak el a másodlagos áldozattá válás elkerülése érdekében. Amennyiben indokolt, és a körülmények lehetővé teszik, szaktanácsadóként pszichológus bevonása történik. A főkapitányságon dolgozó pszichológus asszony jelenlétét a kihallgatásokon, meghallgatásokon kérhetik. Jelenléte nagyban segíti az ügy előadójának, valamint adott esetben, a későbbiekben kirendelésre kerülő igazságügyi szakértőnek a munkáját.

Közbiztonsági tapasztalatok

A 32/2007 . (OT.26.) számú ORFK Utasításban meghatározottak alapján a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén lévő rendőrkapitányságokon a családon belüli erőszakkal kapcsolatban a közrendvédelmi állomány által 2009. évben foganatosított rendőri intézkedések tapasztalatait az alábbiakban szerint értékelem.

A családon belüli erőszak tárgy körébe tartozó esetek vonatkozásában jelentős mérföldkövet jelentett a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható megelőző távoltartást szabályozó 2009. évi LXXII. számú törvény (továbbiakban Hketv.) 2009. október 1-i hatályba lépése.

Korábban ugyanis sok esetben a bántalmazott felet az tartotta vissza a bejelentésének megtételétől, hogy továbbra is egy fedél alatt kellett élnie a bántalmazójával, nem volt lehetőség az azonnali eltávolítására. Az új jogszabály az esetek jelentős részében lehetővé teszi azt, hogy a bántalmazó felet a rendőrség azonnali hatállyal eltávolítsa a bántalmazott féllel közösen használt ingatlanból.

A jogszabály hatályba lépése óta ugyan nem emelkedett jelentősen az ilyen jellegű cselekményekkel kapcsolatos bejelentések száma, azonban az ideiglenes megelőző távoltartásnak, mint intézkedési módnak a köztudatban történő elterjedését követően várható a bejelentések számának az emelkedése.

A családon belüli erőszak fogalomkörébe tartozó cselekmények során foganatosított rendőri intézkedésekre minden rendőrkapitányságon kiemelt figyelmet fordítottak, illetve fordítanak. A közrendvédelmi és a körzeti megbízotti állomány eligazításain a családon belüli erőszak kezelésével kapcsolatos feladatokat, az aktuális és fontos tudnivalókat a parancsnokok ismertetik, azokra felhívják a végrehajtói állomány figyelmét.

A körzeti megbízotti állomány a területén élő, családon belüli erőszakkal érintett családokat fokozottan figyelemmel kíséri együttműködve a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálat, valamint önkormányzatok szakembereivel.

Amennyiben szükséges, akkor a közrendvédelmi állomány a családgondozók vagy gyámhatósági ügyintézők helyszíni intézkedéseinél is segítséget nyújt azokban az esetekben, ahol tartani lehet attól, hogy az ügyintézőt intézkedése során atrocitás, esetleg bántalmazás érheti.

A családon belüli erőszak megvalósulására utaló elsődleges rendőri intézkedés megtételére általában távbeszélőn történt bejelentést követően, az ügyeletes utasítására került sor.

A rendőrkapitányságok székhelyén szinte minden alkalommal a közterületen szolgálatot teljesítő járőrök intézkedtek, míg a városkörnyéki kisebb településeken a körzeti megbízottak foganatosították a szükséges intézkedéseket.

A helyszínre érkező járőr vagy körzeti megbízott, jogsértés észlelése esetén intézkedik a jogellenes állapot megszakítására és a további jogsértés megelőzésére, a felek indulatainak lecsillapítására, valamint a törvényes rend helyreállítására.

Az esetek döntő többségére jellemző, hogy a kiérkezést megelőzően csillapodnak a kedélyek. Több esetben csak azért hívtak rendőrt a helyszínre, hogy nyomatékosan figyelmeztesse a cselekmény abbahagyására az intézkedés alá vont személyt, akitől feldúlt állapota miatt féltek a közvetlen hozzátartozók.

Magánindítványra üldözendő jogsértés megvalósulása esetén, a helyszínen intézkedő körzeti rendőrrjárőr minden esetben felhívja a sértett figyelmét a jogi lehetőségeire, valamint a távoltartásra vonatkozó rendelkezésekre. Hivatalból üldözendő bűncselekmény észlelése esetén a szükséges elsődleges eljárási cselekményeket megteszik, illetve intézkednek a további eljárás lefolytatására illetékes személy helyszínre hívására.

A családon belüli erőszakot leggyakrabban nők sérelmére követik el, az ittas apa, férj, élettárs bántalmazza a feleségét, volt feleségét, élettársát, vagy ittas fiatal férfi szüleivel veszekszik, szidalmazza őket.

A családokra jellemző az elhanyagoltság, melyet ruházatuk híven tükröz, étkezésre, tisztálkodásra igénytelenek, általában alapellátásba tartozó családokról van szó, amelyek szociális alapon nyilvántartottak.

Az erőszakos magatartás hátterében döntő jelentőségű tényező az alkoholos befolyásoltság, a huzamosabb ideje rendezetlen családi háttér, az elvált szülők, a vagyonmegosztás hiánya vagy rendezetlensége, konfliktus helyzetek hatására fellépő bosszú, vagy "szerelemföltés".

A kiskorú személyek veszélyeztettségének felmerülése esetén a rendőri szervek jelzést tesznek a rendszeresített adatlapon az illetékes gyermekjóléti szolgálatok felé a további szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele céljából.

Összegzésül megállapítható, hogy az elmúlt évekhez hasonlóan 2009. évben is a közrendvédelmi állomány kiemelt figyelmet fordított a családon belüli erőszak fogalomkörébe tartozó cselekményekre.

A családon belül megvalósuló erőszakos cselekmények nagy részét gyors szakszerű intézkedéseiknek köszönhetően a helyszínen leereagálták, így súlyosabb jogsértés nem valósult meg.

A súlyosabb cselekmények esetében az elsődleges intézkedéseket követően a büntető eljárás megindítására minden esetben haladéktalanul intézkedtek.

Az ideiglenes megelőző távoltartásról szóló törvény hatálybalépése lépése óta e tárgykörben is folyamatos konzultációi folytattak a társszervekkel, melyre jó példa, hogy 2009. november 27-én a Somogy Megyei Igazságügyi Hivatal szervezésében szakmaközi tanácskozás megtartására került sor, melyen részt vettek a rendőrkapitányságok közrendvédelmi osztályvezetői és bűnmegelőzési előadói is.

A megjelentek részére előadást tartottak a Somogy Megyei Igazságügyi Hivatala és a Szociális Gyámhivatal előadói, valamint a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Közrendvédelmi Osztály kijelölt mentora.

Továbbra is arra kell törekedni, hogy a családon belüli erőszak fogalomkörébe tartozó jogsértő cselekményekkel - koruknál, nemüknél, mentális- vagy fizikai adottságaiknál fogva sérülékenyebb, védtelenebb vagy kiszolgáltatottabb leginkább érintett személyek feltérképezése megtörténjen. Ezen személyekkel való kapcsolatfelvételt a közrendvédelmi állomány végzi, együttműködve a települések falugondnoki szolgálatával, egyéb gondozói szolgálat munkatársaival. Célul tűzhető ki, hogy a jövőben ezen feladat végrehajtására, bevonásra kerüljenek az oktatási intézmények pedagógusai, munkatársai is.

Bűnmegelőzési tapasztalatok

Az elsődleges megelőző munka során egyre több alkalommal céloztuk meg a szülőket, figyelmüket a gyermekekre, illetve a családon belül elkövetett bűncselekmények következményeire irányítva. Igyekszünk minél szélesebb körben feltérképezni a problémás családokat, segíteni gondjaik enyhítésében, megoldásában, melyben nélkülözhetetlen az önkormányzatok segítsége.

Rendszeres munkakapcsolatot alakítottunk ki a különböző ifjúságvédelmi szervezetekkel, gyámügyi csoportokkal, oktatási intézmények ifjúságvédelmi felelőseivel. Ezen információcserék révén könnyebben jut tudomásunkra családon belüli erőszak, illetve kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmény.

A kapitányságok bűnmegelőzési előadói kapcsolatot tartanak a helyi segítő szolgálatokkal, kerekasztal megbeszéléseket szerveznek, ahol minden gyermekvédelemben dolgozó szakember részt vesz. Az érintett szakterületek képviselői bemutatják tevékenységüket a szakmai szempontok figyelembevételével, felhívják a változásokra a figyelmet. A problémákat megbeszélik, és azokra megoldásokat keresnek.

További együttműködők a teljesség igénye nélkül: Kaposi Mór Oktató Kórház, anyaothonok, nevelőintézetek, Kaposvári KEF, Kaposvári Drogambulancia, Nagycsaládosok Egyesülete, Szociális és Egészségügyi Szolgáltató Központ, plébániák, Családokért Egyesület, Marcali Gyermekért Alapítvány, gyermekjóléti és családsegítő központok, Megyei Gyámhivatal. Kiskorú személy eltűnése miatt folytatott közigazgatási eljárás során, az eljárók minden esetben vizsgálják, hogy az eltűnés összefüggésbe hozható-e családon belüli erőszakkal. Az eltűnések többsége intézetből való szökés, melyek nagy része notórius, - akik csavarogó, céltalan életmódjuk miatt távoznak - illetve vannak, akik a családjukhoz térnek vissza, ahonnan kiemelték őket.

A gyermek-, és fiatalkorúak bűnmegelőzésében a D.A.D.A. és az ELLEN-SZER program oktatása folyamatos. Felkérésre a megye területén több alkalommal tartottunk bűnmegelőzési előadásokat.

Bűnmegelőzési egységünk a koordinációs osztály, és bűnügyi osztály együttműködésében figyelemmel kíséri a családon belüli erőszakhoz kapcsolódó bünelkövetési formákat, tanulmányozza a bűncselekmények morfológiai sajátosságait.

A családon belüli erőszakkal kapcsolatos teendőkre az állomány valamennyi tagja kiemelt figyelmet fordít, az ezzel kapcsolatos szabályoknak maximálisan eleget tesznek.

Az utasítás 32. pontja alapján osztályunk átiratban értesítette a kapitányságokat az illetékességi területünkre vonatkozó segítő és információs szolgáltatások, szervezetek elérhetőségéről.

A családon belüli erőszakkal kapcsolatos feladatokról, sajátosságairól, minden hónapban a kapitányságokon történő szakirányításkor értesülnek a bűnmegelőzési előadók, vezetők.

Gyermekvédelmi tapasztalatok

Somogy megyében az átmeneti gondozás, a szakellátás biztosított, továbbá 33 családsegítő és gyermekjóléti szolgálat működik. Hatóságunk, illetőleg a jelzőrendszer további tagjai rendszeres kapcsolatot, együttműködést folytatnak ezen intézményekkel.

A Dél-dunántúli Regionális Gyámhivatal Somogy Megyei Szociális és Gyámhivatalának rendelkezésére bocsátottuk az ellenőrzésekhez szükséges, a rendőrség által a gyermekjóléti szolgálat felé megküldött adatlapokat. 2009-ben 193 db. Adatlapot küldött ki a rendőrség a gyermekjóléti szolgálatok felé.

Az ellenőrzött adatlapok 88 családot és 125 fő kiskorút érintettek. Előfordult, hogy egy-egy adatlapon többféle veszélyeztetettséget előidéző ok, körülmény is szerepelt, ill egy adatlapon több kiskorúra tett jelzést a rendőrség, vagy ugyan arra a kiskorúra több jelzés is érkezett a rendőrség szervezeti egységeitől.

Az adatlapok zömében a kiskorúak jelenlétében történő családi veszekedésekről, alkoholos befolyásoltságban elkövetett szülői verekedésekről, családi konfliktusokról, válási, kapcsolattartási problémákból származó zaklatásokról, láthatás kapcsán történt szülői veszekedésekről, kiskorú

veszélyeztetéséről szóltak. Ezt követi– a tapasztalatok szerint évek óta - a kiskorúak által elkövetett lopás , úgy az elkövetői, mint sértetti oldalon a vizsgált időszakban is előfordult több iskolai mobil telefonlopás.

A veszélyeztetettségről szóló jelzések típusai, annak tételes számszaki megoszlása (esetszám):

családi veszekedések, szülő (k) italozó magatartása, alkoholos befolyásoltságban-általában apa által- elkövetett fenyegetések, szülői verekedések, válásból adódó láthatási, kapcsolattartási családi konfliktusok a kiskorú jelenlétében, kiskorú veszélyeztetése, bántalmazása: 38 db.

Lopás: összesen: 31 db

Rablás: 1 db.

Rongálás: 7 db

Súlyos testi sértés: 3 db.

Könnyű testi sértés: 4 db.

szülői felügyelet hiánya: 2 db

kifosztás: 3 db.

Becsületsértés: 2 db.

Jármű önkényes elv.: 3 db.

Szemérem elleni erőszak: 2 db

szerzői jogok megsértése: 4 db.

Közokirat hamisítás: 2 db.

Garázdaság: 2 db.

Segítségnyújtás elmulasztása: 1 db.

Bűnpártolás: 2 db.

Zsarolás: 1 db

Gyermekkel kukázás, csavargás: 1 db.

A szolgálatok látókörében levő, általuk már ismert kiskorúra, vagy alapellátásban gondozottra, /védelembe vétel mellett gondozottra érkezett a jelzés a vizsgált esetek 41,2%-ában.

Nem volt ismert, nem volt gondozott a kiskorú, ill. a család, a vizsgált esetek 49,5%-ában.

Már pártfogó felügyelet alatt állóra érkezett a jelzés vagy a jelzést követően pártfogás alá került a kiskorú, az esetek 7,3 % -ában.

Találkoztunk olyan jelzéssel is az esetek közel 2%-ában, amelyek átmeneti nevelésbe vett kiskorúra érkeztek a szolgálathoz. Erről értesítették a jelzést küldő kapitányságot.

A gyermekjóléti szolgálatok a beérkezett adatlapokra reagálva az alábbi intézkedéseket tették:

További alapellátásban történő, vagy védelembe vétel melletti gondozás történt: az esetek 36 %-ában.

Új gondozásba vétel történt (alapellátásban vagy védelembe vétel melletti): az esetek 44 %-ában.

Egyéb más, a védelembe vételen kívüli hatósági intézkedésre (pl. ideiglenes hatályú elhelyezésre, vagy nevelésbe vételre) tettek javaslatot: az esetek 4,5%-ában

A fenti adatokból jól látható, hogy a vizsgált jelzések alapján az esetek 80%-ában általában további, vagy új -alapellátás vagy védelembe vétel keretében történő- gondozásra került sor.

A gyermekjóléti szolgálat – a szakmai jogszabályban foglaltaknak megfelelően- küldött írásbeli visszajelzést a rendőrségnek (97 %).

A családgondozók és a rendőrség között változatlanul jó az együttműködés.

Amennyiben a Rendőrkapitányság két szervezeti egységétől is megkapták ugyan azt a jelzést, ekkor mindegyik jelzést tevő szervezeti egységnek, osztálynak, alosztálynak megküldték a visszacsatolást, tájékoztatva őket a megtett intézkedésekről.

A jegyzői gyámhatóságokhoz lényegesen kevesebb rendőrségi jelzést küldtek a kollegák.

A fenti jelzések – a vizsgált esetekben- az alábbi veszélyeztető okok, körülmények miatt érkeztek a jegyzői gyámhatósághoz:

könnyű testi sértés (2 eset)

súlyos testi sértés (1 eset)

lopás (7 eset)

rongálás (4 eset)

garázdaság, verekedés (1 eset)

becsületsértés (2 eset)

szerzői jog megsértése (2 eset)

A vizsgált ügyekben a jelzést követően a jogszabályi előírásoknak megfelelően minden esetben szabályszerűen, hivatalból lefolytatták az eljárást.

A döntést valamennyi esetben megküldték a jelzést tevő rendőrségnek.

Amennyiben már védelembe vett kiskorúra érkezett jelzés, a gyermekjóléti szolgálattal egyeztetetten intézkedtek annak felülvizsgálatáról.

A pártfogó felügyelet elrendelésekor- a gyermekjóléti szolgálathoz továbbított pártfogói értesítés jegyzőhöz megérkezését követően- intézkedtek a védelembe vétel jogszabály szerinti megszüntetéséről.

A Dél-Dunántúli Regionális Közigazgatási Hivatal Szociális és Gyámhivatala, a megyei bűnmegelőzési programok indításának elősegítésére és koordinálására, 2003. október 15-től, gyermek,- és ifjúságvédelmi koordinátort nevezett ki, akivel kapcsolatunk kiváló. A hivatallal 2008. július 10.-én, felülvizsgálat után új együttműködési megállapodás került megkötésre. Közös értekezleteket tartunk, ahol jelen vannak a pártfogó felügyelők, a gyermekjóléti,- gyermekvédelmi szolgálat képviselői is. Megvitatásra kerülnek az aktuális problémák, az ifjúságvédelemben együtt dolgozók tapasztalatai, elhangoznak új célok, feladatok.

A családgondozók és a rendőrség között jó az együttműködés. Tapasztalatok azt mutatják, hogy a családgondozók zöme, egyre nagyobb figyelmet fordít a rendőrségi jelzésekre. A pártfogás alá került kiskorú további, alapellátásbeli gondozását ritkán folytatták, ám ha a körülmények, és a gondozási tapasztalatok úgy kívánták, nem szüntették meg azt.

Az érintett szervek egyre érzékenyebben reagálnak a családon belül történt erőszakos cselekményekre. Megállapítható, hogy az együttműködésre vonatkozóan pozitív visszajelzések mutatkoznak. Egymás munkáját támogatva hatékonyabb eredmények érhetők el, és ezt remélhetjük a jövőben is.

Összegzés

A családon belüli erőszak egyre inkább elterjedőben lévő társadalmi probléma. Noha a rendőrség szerepet vállalt a visszaszorításában, nem csupán rendőrségi feladat megoldani azt. Szoros társadalmi összefogásra van szükség ahhoz, hogy az erőszak elleni küzdelem hatékony legyen. Megyénkben létrejött az a "krízistársulás", mely garanciát jelenthet a jelenség visszaszorítására.

A gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai összehangoltan próbálnak fellépni az előttük álló problémával szemben. Rendszeres, napi kapcsolat segíti munkánkat, nagy figyelmet fordítva a személyes kontaktusokra.

Össességében megállapítható, hogy mind a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság, mind a rendőrkapitányságok végrehajtották a 32/2007. (OT.26.) ORFK utasításban foglaltakat.

Kaposvár, 2010-02-01

Dr.Jávorszkiné dr.Molnár Magdolna r.őrnagy
Osztályvezető-helyettes

Egyetértek:

Ferincz József r.ezredes
bűnügyi igazgató
főkapitány helyettes